

INTEGRACIONI PROCESI U EVROAZIJI

Dušan Proroković & Ana Jović-Lazić (urs), *Integracioni procesi u Evroaziji*, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, 2019, str. 351, ISBN: 978-86-7067-270-3

Ogromno geografsko prostranstvo i ujedno najveća svetska kopnena masa – Evroazija, decenijama predstavlja inspiraciju akademskim autorima u oblasti proučavanja međunarodnih odnosa, ekonomije i geopolitike. U novije vreme sa rastom kineske ekonomske i političke moći, sve većom asertivnošću drugih regionalnih sila ovog prostora, i iniciranjem inicijativa globalnih razmera, naučno proučavanje problema i izazova saradnje među državama ovog regiona postaje masovnije i produbljenije. Tematski zbornik „Integracioni procesi u Evroaziji“, u izdanju Instituta za međunarodnu politiku i privredu u Beogradu, predstavlja jedno od takvih nastojanja za preglednim uopštavanjem trenutnog stanja i perspektiva integracionih procesa u ovom delu sveta. Nastao je kao rezultat rada na projektu Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije „Srbija u savremenim međunarodnim odnosima: strateški pravci razvoja i učvršćivanja položaja Srbije u međunarodnim integrativnim procesima – spoljnopolitički, međunarodni ekonomski, pravni i bezbednosni aspekti“ (Ev.br. 179029).

Činjenica da ovo područje predstavlja (ili će predstavljati) epicentar moderne svetske politike, kao i da su kompleksnost i dinamičnost osnovne odlike procesa regionalnog grupisanja u ovom regionu, bila je glavna motivacija za tematskim uobličavanjem fenomena integrativnih procesa. Globalna kineska inicijativa “Pojas i put” etablirala je prostor Evroazije u red najvažnijeg svetskog geografskog prostora koje će u budućnosti sigurno imati najveći uticaj na kreiranje svetske politike. Osim toga, prema navodima urednika ovog Zbornika, lokalni konflikti i incidenti ograničenog dejstva obiluju širom ovog prostora, što Evroaziju čini globalnim bezbednosnim i političko-vojn timer izazovom za Evropsku uniju i SAD.

Sa ukupno 15 članaka, Zbornik je podeljen u tri tematski komplementarne celine koje tretiraju značajne delove evroazijske kopnene mase i bave se perspektivama dublje integracije na političkom, ekonomskom i bezbednosnom nivou: azijsko-pacifički region, južna Azija i Bliski istok, te postsovjetski prostor.

Prvo poglavlje posvećeno je integrativnim procesima u azijsko-pacifičkom regionu i čini ga pet akademskih radova. Članci upućuju na međunarodne ekonomske aspekte politike integracija Kine u Evroaziji, i na transpacifičko partnerstvo u kontekstu rivaliteta SAD i Kine. Osim toga, autori se bave i ekonomskim partnerstvom između EU i Japana. Bezbednosni pristup ovom regionu analiziran je u okviru radova koji proučavaju veliku strategiju Kine kao ključnog činioca izmenjenih bezbednosnih politika u

Aziji, kao i Šangajsku organizaciju za saradnju kao indikatora “novog poretka” na Istoku. Radovi ovog poglavlja apostrofiraju politiku ekonomskih integracija Kine u Evroaziji kroz njeno učešće u multilateralnim forumima, preciznije ASEAN-u, Azijskoj razvojnoj banci, forumu BRIKS i njegovoj novouspostavljenoj Novoj razvojnoj banci. Osim toga naglašava se presudni značaj inicijative “Pojas i put”, kao i finansijski instrumenti koji ga prate, poput Fonda Puta svile i Azijske infrastrukturne investicione banke (AIIB). Komplementarno ekonomskom, u pojedinim radovima se prožima i analiza bezbednosne politike kroz prizmu “Velike strategije” Kine kao činioca konvergencije bezbednosnih politika na širem prostoru Azije. Dva rada proučavaju transpacifičko partnerstvo u kontekstu rivaliteta dve najveće svetske sile SAD i Kine, i njene benevolentnosti u novonastalom “vakuumu moći”. Analiza obuhvata sporazum o ekonomskom partnerstvu između Japana i EU, kao prateće pojave dobrih veza dve pomenute strane i sve više rastućih makrotrgovinskih indikatora saradnje. Osim prednosti i ograničenja Sporazuma između dve strane, nude se preliminarne političke i ekonomske preporuke u datim oblastima. Poslednji rad ovog poglavlja analizira hronološki razvoj i organe ŠOS-a kao indikatora “novog poretka” na Istoku. Nudi se presek saradnje ŠOS-a sa drugim međunarodnim organizacijama (OUKB, ZND, UNODC, Interpol), kao i argument da savremena spoljna politika SAD svojim negativnim delovanjem *ipso facto* doprinosi regionalnom umrežavanju u Aziji. U okviru ovog poglavlja autori su nastojali da predstavljaju dominantno ekonomske i bezbednosne činioce koji doprinose integracionom procesu među državama azijsko-pacifičkog regiona. Međutim, većina radova pruža deskripciju trenutnog stanja ne navodeći konkretne moduse niti buduće efekte istraživanih pojava na dinamiku trenutnih, i moguće perspektive budućih integracionih procesa koji se odvijaju na ovom prostoru.

Drugo poglavlje obuhvata analize južne Azije i Bliskog istoka predstavljene u tri članka. Prvi članak u ovoj grupi odnosi se na opšte aspekte regionalne saradnje u ovom delu Azije. Navodeći geopolitičke specifičnosti ovog regiona, naglašava se značaj Asocijacije za regionalnu saradnju južne Azije (SAARK). Kao najznačajnije uzroke posrtanja regionalne saradnje u ovom delu Azije, autor navodi ulogu Indije kao *volens-nolens* hegemonu i potencijalni strah malih država okruženja od mogućeg apsorbovanja. Pruženo je utemeljenje prema kom pitanje opstanka i uspešnosti SAARK-a u velikoj meri zavisi od pozicije Indije u odnosu na region, kao i od Inicijative za multisektorsku tehnološku i privrednu saradnju u Bengalskom zalivu (BIMSTEC), organizacije koja je proširila domen svojih ingerencija sa ekonomskih, na borbu protiv terorizma, kulturu, ekološka pitanja i slično. Drugi članak se bavi evolucijom Asocijacije zemalja jugoistočne Azije (ASEAN) iz čisto ekonomske u klasičnu političko-bezbednosnu međuvladinu organizaciju. Autor navodi tri faze u uspostavljanju ove organizacije (formiranje ASEAN-a, širenje organizacije uz ustanovljavanje novih ciljeva,

kao i stvaranje produbljene političko-ekonomske integracije kao poslednju fazu). Pružajući makroekonomske pokazatelje država članica zastupljena je teza da je ovo region sa najdinamičnijim ekonomskim rastom i posledično, većim geopolitičkim značajem. Unutrašnji incidenti i konflikti unutar Mjanmara, jačanje radikalnih islamskih grupa u ovom regionu, kao i korupcija i loše unutarekonomske prilike pojedinih država, autor vidi kao najočitije izazove stvaranju koherentne i efikasne političke zajednice. Poslednji segment ovog poglavlja posvećen je analizi integracionih procesa u kojima učestvuje Iran u geografskom okrilju Evroazije. Analiziraju se aktivnosti koje Iran sprovodi u odnosima sa ŠOS-om, ASEAN-om, Evroazijskom ekonomskom unijom i Organizacijom za ekonomsku saradnju kroz prizmu ekonomije, bezbednosti i energetike. Predočeno je da iako se evolucija iranske spoljne politike (koja traje 20 godina) kreće regresivnom linijom izolacionizma, ova država će obezbediti svoj međunarodni položaj kroz multilateralne oblike saradnje sa silama istoka – Kinom, Indijom i Rusijom.

Treće, poslednje poglavlje Zbornika bavi se postsovjetskim prostorom kao zonom rezidualnog uticaja Ruske Federacije u okviru Evroazije. Ovo poglavlje sastoji se od sedam radova koji se bave raznovrsnim aspektima integracionih procesa i podeljeno je u dva subtematska segmenta. Prvi čine studije slučaja koje se tiču nacionalnih država, a drugi deo obuhvata radove koji tretiraju međunarodnu saradnju i funkcionisanje organizacija. U okviru prve grupe, razmatra se uloga Kazahstana kao ključnog činioca integracionih procesa u ovom delu Azije, ekonomskim odnosima Srbije sa Evroazijskom ekonomskom unijom, te informacionoj konfrontaciji SAD i Rusije i medijskim ratovima. Analiza koja se odnosi na ulogu Republike Kazahstan navodi geografske karakteristike ove države kao preduslove i faktore njene potencijalne važnosti na prostoru srednje Azije. Istaknut je uticaj srednjoazijske države u okviru ŠOS-a, Evroazijske ekonomske unije i OUKB-a. U jednom od radova analizira se i značaj saradnje Srbije sa Evroazijskom ekonomskom unijom na primeru agroindustrijskih proizvoda. Autor zaključuje da je za Srbiju važno da saradnja sa ovom organizacijom nikako ne bude u koliziji sa pristupnim pregovorima i odnosima sa Evropskom unijom. Druga grupa radova obuhvata analizu Evroazijske ekonomske unije, Organizacije ugovora o kolektivnoj bezbednosti i integracionim političkim opredeljenjima Ruske Federacije. Ukazuje se na značaj vojnopolitičke stabilnosti na prostoru Evroazije u procesu stvaranja novog svetskog poretka, kao i da se izazovi sa kojima se susreću ostvarene integracije ovog dela sveta tiču interesa i uloge EU i Kine u državama tzv. "bliskog inostranstva". U raspravi o potencijalnom proširenju Evroazijske ekonomske unije, pruža se pregled proširenja međunarodne organizacije u politikološkom smislu, kao i pesimističan pogled na eventualno proširenje ove organizacije zbog opadanja interesovanja i entuzijazma postojećih država članica. Autor nudi pregled mogućih alternativa klasičnom članstvu kroz oblike njihovog međusobnog bilateralnog umrežavanja. Treće poglavlje Zbornika ponudilo

je alternativni pogled na evroazijske integracione tokove kroz prizmu ekonomije i mogućih aktivnosti država i nedržavnih aktera zarad racionalizacije političkih odnosa.

Prema akademskom značaju članci u ovom zborniku imaju dvostruki doprinos. Prvi se ogleda u nastojanju da se naučno zasnovana sistematizacija trenutnog stanja u oblasti regionalnog povezivanja na prostoru Evroazije predstavi domaćoj naučnoj i široj javnosti. Drugi važan doprinos je relativno inovativnog karaktera i ogleda se u multidisciplinarnom pristupu istraživačkom problemu, objašnjenjem ekonomskih, bezbednosnih, spoljno-političkih i istoriografskih aspekata integracionih procesa, uz relativno strukturiran deskriptivan i eksplanatorni pristup.

Uzimajući u obzir nalaze i preporuke koje proističu iz radova ovog Zbornika, nedvosmisleno je potvrđeno da će složenom interakcijom različitih strukturnih faktora međunarodnog sistema, centar svetske politike u bliskoj budućnosti biti pozicioniran u Evroaziji, i stoga je potreban kontinuirani fokus akademske zajednice usmeren ka ovom makroregionu.

Nenad STEKIĆ